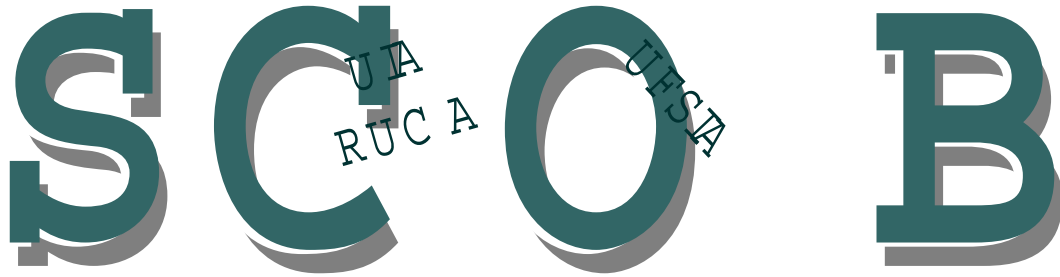

Universiteit Antwerpen

Studiecentrum voor
onderneming en beurs

www.scob.be

JAARVERSLAG 2003

Periode: 1/1/2003 - 31/12/2003

Voorwoord

Hierbij bieden we u het vierde jaarverslag aan van de activiteiten van het Studiecentrum voor Onderneming en Beurs (SCOB) dat in de loop van 1999 werd opgericht aan de Universiteit Antwerpen.

We zullen in de loop van dit jaarverslag een aantal kerngegevens van de vorige jaarverslagen slechts bondig hernemen. Op deze wijze kan het jaarverslag opgevat worden als een vooruitgangsverslag waar de werkzaamheden van het afgelopen jaar worden in samengevat, zodat u op de hoogte blijft van de recente ontwikkelingen.

De volledige tekst van de vorige jaarverslagen vindt u op de website van het SCOB (www.scob.be).

Het afgelopen jaar was het laatste jaar tijdens hetwelke het Studiecentrum kon rekenen op de financiering via het GOA-project 1998, dat aan de basis lag van het Studiecentrum voor Onderneming en Beurs. Met het tot een einde komen van deze financiering zijn de activiteiten van het Studiecentrum echter helemaal niet afgelopen, integendeel. In dit rapport worden bijgevolg naast een evaluatie ook de toekomstperspectieven geschilderd.

ALGEMEEN OVERZICHT

Het Studiecentrum voor Onderneming en Beurs vervult verschillende opdrachten teneinde haar doelstelling waar te maken.

Een eerste opdracht is het collectioneren van bestaande archieven en documentatie m.b.t. het Beurswezen alsmede het inventariseren van het betrokken materiaal. Tegelijk wordt een inventaris aangelegd van elders aanwezige documenten. Op deze wijze wordt alle informatie m.b.t. het beurswezen en de beursgenoteerde bedrijven gecentraliseerd en gelokaliseerd. Dit terwijl nu her en der documenten verspreid zitten en het telkens opnieuw een zoektocht is om de relevante informatie op te

sporen. Dit alles laat toe om aan het publiek en de wetenschappelijke wereld een unieke en gespecialiseerde bibliotheek aan te bieden.

Een tweede opdracht is het transformeren van een aantal gegevens in computerleesbare vorm. Dit geldt in het bijzonder voor de beurskoersen en de dividenden maar eveneens voor de gegevens uit de jaarrekeningen der bedrijven, die ingevolge de wet van 1873 op de naamloze vennootschappen als bijlage bij het Staatsblad werden gepubliceerd. Hier laat de impact van de ontwikkelingen in de moderne technologie zich ten volle voelen. Immers het is pas door de ontwikkeling inzake informatica (databanken e.a.) dat het mogelijk wordt om de gegevens op papierdrager daadwerkelijk ook hanteerbaar te maken en, wat voor het wetenschapsbedrijf een absolute voorwaarde is, voor replicatie en falsificatie ter beschikking te stellen.

Een derde opdracht is het wetenschappelijk onderzoek van de financieel-economische data, het historisch materiaal en de ontwikkeling van informaticasystemen op basis van deze originele dataset. Het wetenschappelijk onderzoek op elk van deze drie terreinen is absoluut noodzakelijk en kan wederzijds bevruchtend werken, zoals uit de eerste publicaties van het Studiecentrum al moge blijken.

OPRICHTING EN ORGANISATIESTRUCTUUR

Het Studiecentrum werd officieel opgericht met de toestemming van de Raad van de Universiteit Antwerpen op zijn zitting van 8 juli 1999. Op dat moment waren er in Antwerpen drie universitaire instellingen (UFSIA, RUCA en UIA) die echter vanaf 1/10/2003 ophielden te bestaan en opgingen in de Universiteit Antwerpen. Het Studiecentrum organiseert jaarlijks een algemene ledenvergadering en wordt bestuurd door een bestuurscollege, gekozen door deze algemene ledenvergadering.

BESTUURSCOLLEGE SCOB

Voorzitter: Prof.Dr.L.Cuyvers (TEW-faculteit UA)

Ondervoorzitter: Prof.Dr.G.Devos (Geschiedenis UA)

Secretaris: Prof.Dr.J.Paredaens (Wiskunde-Informatica UA)

Leden bestuurscollege:

Prof.Dr. J.Annaert (RUG, TEW-faculteit UA)

Prof.Dr. M.De Ceuster (TEW-faculteit UA)

Prof.Dr. H.Houtman-De Smedt (Geschiedenis UA)

WERKING over het jaar 2003

In het afgelopen jaar werd op elk van de drie hogervermelde terreinen een mooie vooruitgang genoteerd.

1. Collectievorming

Wat betreft het aanvullen van de collectie werden door de Universiteit Antwerpen afgelopen jaar twee bijkomende lokalen ter beschikking gesteld van het Studiecentrum. Dit liet ons toe om de integrale archieven van de Beurs van Antwerpen (ondergebracht in de lokalen van het Studiecentrum, dit ingevolge het definitief sluiten van de lokalen van deze beurs per 31 december 2002) op een verantwoorde en toegankelijke wijze onder te brengen.

2. Invoer data in databank

Wat betreft het ontwikkelen van de databank en het invoeren van de beursgegevens in deze databank werd het werk aan een zeer hoog tempo verdergezet. Einde 2002 waren de werken gedurende enige maanden stilgelegd wat betreft de invoer van data wegens het bestrijden van een hacker-probleem door middel van het installeren van een firewall. Deze toch niet gemakkelijke operatie is sindsdien met succes doorgevoerd en was een onmisbare voorwaarde om de databank vrijwel definitief af te sluiten voor dit soort van problemen. Alhoewel de operatie tijdrovend én complex was, was het meer dan verantwoord om ze door te voeren.

Eind 2002 werd de stand van zaken als volgt vermeld in het jaarverslag 2002:

"Einde 2002 is de stand van zaken zo dat de handmatige invoer van aandelenkoersen (op maandbasis) gevorderd is tot en met het jaar 1988. Na deze datum zijn koersen onder elektronische vorm ter beschikking en m.b.t. de invoer van deze koersen is er een programma geschreven dat moet toelaten om de transfer automatisch te laten verlopen én voortdurend te updaten. Het aanmaken van de aandelenstructuur is gevorderd tot in het jaar 1996. Dividenden zijn ingevoerd tot in 1992; aantallen aandelen zijn ingevoerd tot en met 1991. Bovendien zijn ook de overheidsobligaties volledig ingevoerd t/m 1991. Het invoeren van de bedrijfsobligaties is ook al behoorlijk opgeschoten: de Belgische bedrijfsobligatiestructuur is aangemaakt t/m 1920 en de koersen van deze obligaties zijn ingevoerd t/m 1893"

" Dit alles betekent dat in de loop van het jaar 2003 de aandacht zal uitgaan naar het optimaliseren van de ingevoerde data - naast uiteraard het afwerken en updaten van de aandelenstructuur tot de meest recente datum. In het bijzonder zullen de vele duizenden stock en reverse splits, bonusaandelen, inschrijvingsrechten en toekenningsrechten moeten verwerkt worden, naast een aantal andere optimaliseringsoperaties (zoals het controleren van de ingevoerde dividenden; de sectorveranderingen e.d.). Daarnaast zal de elektronische transformatie daadwerkelijk moeten doorgevoerd worden. Buiten deze operaties, die absolute voorrang verkrijgen, zal ook de rest van de bedrijfsobligatiestructuur aangemaakt worden en hun koersen worden ingevoerd"

Eenmaal het hackerprobleem opgelost was het ook mogelijk om het werk aan de databank opnieuw aan te vatten. De elektronische transformatie van koersen verstrekt door de Beurs van Brussel is vrijwel zonder grote problemen verlopen al was de operatie op zich niet makkelijk. Eind december 2003 zijn we erin geslaagd om niet enkel àlle koersen (op maandbasis), hoeveelheden en dividenden op te nemen van àlle aandelen tot en met 2003 maar hebben we ook een vrij grondige

controle doorgevoerd op alle "verdachte" koersen, doordat alle aandelen met een relatief hoog of laag rendement één voor één werden opgezocht in de koerslijst. Dit leidde tot vrij omvangrijke lijsten met te onderzoeken aandelen. Dit liet ons toe ten eerste de fouten te detecteren en te verbeteren en ten tweede om alle stock splits en reverse splits te documenteren. Deze moeten één voor één nagezien worden wat betekent dat dit een uiterst arbeidsintensief werk is. Ze werden gedeeltelijk verwerkt (tot en met 1928) via een aparte omrekeningstabel maar het spreekt voor zich dat dit een uiterst arbeidsintensief en tamelijk hooggeschoold werk is. Momenteel zijn we echter in staat het werk aan deze stock splits en reverse splits toch verder door te zetten dit dank zij de belangeloze inzet van onze vrijwillige medewerker Hugo Thielemans.

Daarnaast is ook het invoeren van de bedrijfsobligaties behoorlijk opgeschoten: de bedrijfsobligatiestructuur is volledig aangemaakt voor Belgische en buitenlandse obligaties t/m 1893; voor de Belgische obligaties zelfs tot 1973 en de koersen van de Belgische obligaties zijn ingevoerd t/m 1893. Dankzij de financiering van de Association pour la Défense des Détenteurs de Fonds Publiques en in afspraak met deze vereniging zullen we dit werk verderzetten in het komende jaar.

Tenslotte werden ook een aantal optimalisaties aan de software doorgevoerd. Een aantal finale optimaliseringsoperaties zijn nog in voorbereiding en worden met behulp van informaticastudenten onder leiding van het Departement Wiskunde Informatica van de UA voorbereid ten bate van het Studiecentrum. Het betreft ondermeer een module om valutakoersen op te nemen en omrekeningen tussen valuta's automatisch te laten verlopen. De valuta in dewelke de data uitgedrukt zijn bevatten immers niet enkel BEF of euro maar ook alle mogelijke valuta doorheen de afgelopen 200 jaar. Een eerste proefmodule werkte al naar behoren en normaal is voorzien om deze module eind februari te installeren zodat dan ook wisselkoersen kunnen opgenomen worden teneinde omrekeningen mogelijk te maken.

3. Wetenschappelijk onderzoek

Tijdens het afgelopen jaar werd het werk vnl. geconcentreerd op het afwerken van de databank. Gedurende dit jaar was er immers aanzienlijke financiering wat toeliet om

gemiddeld met een tiental jobstudenten te werken. Dit alles vnl. dank zij de resterende gelden van de GOA-financiering die tot eind 2003 konden aangewend worden. Toch konden er enige publicaties gerealiseerd worden met name:

3.1. Publicaties

Willems H. (2002), Een dwerg tussen de reuzen: de beurs van Dendermonde, Gedenkschriften van de historische kring van het Land van Dendermonde, jaargang.21, nr.4, pp. 145-189

Willems H. (2002), A Provincial Stock Exchange in Belgium: the case of Dendermonde, Cahiers Economiques de Bruxelles, jaargang 45, nr.3, pp.37-64

Willems H. (2003), The forgotten exchanges of Belgium in the long 19th century, European Association for Banking History Bulletin (forthcoming)

Willems H. en F.Buelens (2003), De Tweede Wereldoorlog en de Belgische beurzen. - In: De Keizer M., Luyten e.a. [eds.], Thuisfront: oorlog en economie in de twintigste eeuw, Zutphen: Walburg Pers, pp. 149-162

Willems H. (2004), Inventaris van de bedrijfsdocumenten horend tot het archief van de Beurscommissie van de Beurs van Brussel, Reeks: Archiefbestanden in niet-rijksarchieven, Archief van het Koninklijk Paleis, 33 (ter perse)

Naast deze reeds verschenen publicaties zijn er momenteel ook nog artikels in voorbereiding. Het eerste artikel behandelt de beursevolutie in de periode 1830-1914; het tweede de periode 1914-2002. Het zijn overzichtsaltikels die als een gemeenschappelijk artikel door de ganse projectgroep voor publicatie zullen worden aangeboden. Het spreekt echter voor zich dat dit afhangt van de vorderingen in de databank.

Tenslotte zijn de besprekingen met het Rijksarchief dermate ver gevorderd dat een overeenkomst is bereikt om de inventaris van de beursdocumenten te publiceren.

Deze tekst (inmiddels goedgekeurd) bevindt zich momenteel als camera ready kopij bij het Rijksarchief dat instaat voor de publicatie.

3.2. Conferenties

Naast het verder uitbouwen en afwerken van de databank en het verzorgen van publicaties werden in het afgelopen jaar twee conferenties gegeven aan andere universiteiten alwaar de databank werd toegelicht. Aan de universiteit van Lille werd door Jan Annaert en Frans Buelens op 20 mei 2003 een uiteenzetting gegeven en greep een vruchtbare werkvergadering plaats met collega's plaats van de universiteiten van Parijs (Pierre-Cyrille Hautcoeur), Orléans (Georges Gallais-Hamonno) en Lille (Muriel Petit-Konczyk). Aan de ULB werd door Frans Buelens een uiteenzetting gegeven op 22 mei 2003 in het kader van een onderzoeksseminarie georganiseerd door Prof.Dr.Bruno Van Pottelsberghe (Research Seminar in Applied Economics and Management van Solvay Business School i.s.m. Dulbea). Aan beide instellingen bestond bijzonder veel belangstelling en werden plannen uitgewerkt voor een deelname in een volgende ronde van de IUAP financiering in 2006.

VERDERE FINANCIERING

Het Studiecentrum werd opgestart als gevolg van de toekenning van een vierjarig GOA-project. Inmiddels zijn alle financieringsschijven opgebruikt eind december 2003. Dat betekent ook dat er niet langer rechtstreeks wetenschappelijke medewerkers gefinancierd op GOA gelden op het Studiecentrum actief zijn.

Zulks betekent niet dat het Studiecentrum zonder middelen komt te zitten. Dank zij sponsoring kan een minimale werking hopelijk in de toekomst verzekerd blijven. In het afgelopen jaar was het niet langer mogelijk om een beroep te doen op de Financieel Economische Tijd (gegeven de financiële herstructurering van de krant), maar wel van onze trouwste sponsor, de "Association pour la défense des intérêts des détenteurs de fonds publics". Geregeld overleg met de door deze vereniging aangesteld contactpersoon, de heer Walter Van Glabbeek, was voor beide partijen uiterst vruchtbaar.

Verder kon voor de wetenschappelijke medewerkers ook naar andere financieringsbronnen worden uitgekeken. Zo werd door collega Julien van den Broeck een nieuw onderzoeksinitiatief (BOF-NOI) opgestart dat handelt over de beursgenoteerde spoorwegsector. Ook kon wetenschappelijk medewerker Hans Willems een vierjarig FWO-mandaat bekomen teneinde op deze materie te doctoreren. De informaticamedewerkster Nele Dexters wist een mandaat als assistent te bekomen binnen het Departement Wiskunde-Informatica met ingang van 1/10/2003. Dit maakt dat de continuïteit van het Studiecentrum door dit alles voor het komende jaar zeker verzekerd is. Bovendien werd door de VDAB bereidwillig de toestemming verleend aan Hugo Thielemans om als werkloze onbezoldigd actief mee te werken aan het Studiecentrum.

Het zou een mooie zaak zijn indien voor de werking van het Studiecentrum een permanente financieringslijn kon bekomen worden, maar in Vlaanderen is dit met de huidige financieringspolitiek van de overheid bijna niet mogelijk.

Financiering van dergelijke centra kan bijgevolg alleen via een voortdurend zoeken naar onderzoeksprojecten worden bekomen. In dat kader werden aanzienlijke inspanningen verricht, waarvan sommige met resultaat. Zo werd door de Nationale Bank aan de onderzoeksgroep een project (voor negen maanden) toegekend ter ontsluiting van één der oudste beurskranten ter wereld, de "Moniteur des Intérêts Matériels" (°1851), een project dat daadwerkelijk opgestart en afgewerkt werd in 2003. Een document dat de resultaten van dit project bevat zal in de komende maanden beschikbaar gesteld worden.

Door meerdere wetenschappelijke onderzoekers aan de UA werd interesse betoond voor het werk van het Studiecentrum. Meerdere bijkomende projecten werden ingediend die met de data van het Studiecentrum werken (of zullen werken):

1. Een FWO mandaat van aspirant aan de heer Hans Willems (Departement Geschiedenis) (promotor: Prof.G.Devos)
2. Een vierjarig FWO-project aan collega Prof. Marc Deloof (TEW Faculteit) in samenwerking met twee leden van de stuurgroep (de Professoren Jan Annaert en

Marc De Ceuster) met als titel: "De Financieringspolitiek van Belgische Beursgenoteerde Ondernemingen. Een langetermijnperspectief"

3. Een tweejarig BOF-NOI project aan collega Prof. J. Van den Broeck (TEW Faculteit) ("Financieel-historische analyse van beursgerelateerde data van de Belgische spoorwegsector")
4. Een project van de Nationale Bank ter ontsluiting van de beurskrant "Moniteur des Intérêts Matériels" aan het ganse projectteam
5. Een tweejarig BOF-NOI project aan collega Stefaan Marysse (TEW Faculteit) i.s.m. Professor Helma Houtman-Desmedt ("Financieel-historische analyse van beursgerelateerde data van de Belgische bedrijven in Congo in de periode 1891-1960")
6. Een vierjarig FWO project aan collega Marc Deloof i.s.m. Professor Ludo Cuyvers rond de problematiek van de "interlocking directories"

Dit toch wel mooie resultaat bewijst dat het Studiecentrum voor Onderneming en Beurs wel degelijk zin heeft. Gesteld kan worden dat tientallen projecten in de toekomst kunnen uitgewerkt worden op basis van het aanwezige materiaal.

DIENSTVERLENING

Het Studiecentrum heeft naast haar wetenschappelijke opdracht ook de opdracht een stuk dienstverlening naar de gemeenschap toe te verlenen, iets waartoe de Universiteit Antwerpen zich uitdrukkelijk geëngageerd heeft bij het afsluiten van de overdrachtsovereenkomsten met de beurzen van Antwerpen en Brussel.

In het afgelopen jaar deden net zoals voorheen meerdere instellingen of individuele personen beroep op de diensten van het Studiecentrum. Blijkens dit alles is het voor ons nu al duidelijk dat er een zeer grote behoefte aanwezig is aan de activiteiten van het Studiecentrum.

Het valt te voorzien dat, naarmate de naambekendheid van het Studiecentrum toeneemt en de informatie steeds meer ontsloten wordt, dit soort dienstverlening zal

toenemen. Het verder ontwikkelen van de website zal hier wellicht ook kunnen toe bijdragen.

FINANCIEEL VERSLAG

Gedurende de afgelopen vier jaar kon het Studiecentrum voor Onderneming en Beurs via het GOA-BOF project rond de Beurs van Brussel beschikken over een bedrag voldoende om drie wetenschappelijke medewerkers te betalen net als de gewone werkingskosten (telefoon e.d.) en de betaling van de wedde van één jobstudent op jaarbasis. Wegens het aflopen van de financiering van het GOA-project is aan deze financieringsbron eind 2003 een einde gekomen.

In de loop van het jaar 2003 werden voor 5000 euro subsidies bekomen vanwege de "Association pour la défense des intérêts des détenteurs de fonds publics". De Financieel Economische Tijd bleef t/m de maand september 2002 twee jobstudenten (op jaarbasis) betalen ten bate van het Studiecentrum, daarna één jobstudent wat omgerekend neerkomt op een bedrag van ongeveer 25000 euro. Wegens de financiële moeilijkheden van deze krant werd deze subsidiëring echter stopgezet.

In de toekomst rekt het Studiecentrum op de verderzetting van de financiering vanwege de "Association pour la défense des intérêts des détenteurs de fonds publics". Deze financiering laat ons toe op een iets langzamer tempo verder te werken maar alleszins laat ze ons toe om de taken die er nog te verrichten zijn verder uit te voeren. Gegeven het feit dat er een set met werkbare gegevens ter beschikking is, is het echter mogelijk om onze wetenschappelijke werkzaamheden met behulp van deze data uit te voeren. Bovendien kan het Studiecentrum al ettelijke jaren beroep doen de belangeloze inzet van een vrijwillige medewerker. Gegeven de degelijke vertrouwdeheid van deze medewerker met de betrokken materie is dit voor ons een waarlijk "gouden" hulp.

ALGEMENE EVALUATIE

Het afgelopen jaar heeft de afwerking van de databank een niveau bereikt dat zal toelaten om verantwoorde berekeningen in publicaties op te nemen. Zulks betekent ook dat de doelstellingen van het oorspronkelijke opzet van het project gehaald zullen zijn wat betreft het ontwerpen en invullen van een bruikbare databank, zeker omdat er nog financiering is vanwege een private sponsor, al zal een databank als deze wel nooit helemaal "af" zijn. Een aantal optimaliseringsoperaties zullen verder afgewerkt worden, dit jaar en de komende jaren. Bovendien is nu al gebleken dat het mogelijk is om meerdere projecten te bekomen die in staat zullen zijn de resultaten van de databank tot hun volle recht te laten komen, dit in een omgeving waar permanente overheidsfinanciering van dergelijke studiecetra blijkbaar niet tot de beleidsopties van de overheid behoort.

Opdat het Studiecentrum voor Onderneming en Beurs in de toekomst verder zou kunnen blijven werken zal én een verdere steun van de sponsors én een voortdurend zoeken naar nieuwe onderzoeksprojecten nodig zijn.

STUDIECENTRUM VOOR ONDERNEMING EN BEURS

Middelheimlaan 1
2020 Antwerpen
Lokalen A 140 t/m A 143

Voorzitter : Prof.Dr.Ludo Cuyvers
Universiteit: Universiteit Antwerpen

TEW Faculteit

Adres:

Kipdorp 61
2000 Antwerpen
lokaal: Z 208
tel.: 03-275 50 34

Email: Ludo.Cuyvers@ua.ac.be

Dagelijks verantwoordelijke:

Dr. Frans Buelens
tel.: 03-265 3 538

Lokaal A 142
Middelheimlaan 1
2020 Antwerpen

Email: scob@ua.ac.be

Website: <http://www.scob.be>

Email: Frans.Buelens@ua.ac.be

Bankrekening
735-0079972-32 (Universiteit Antwerpen)
met vermelding: nr. 5512DO